

Et Bidrag til Hans Rostgaards og Krogerups Historie.

Af

G. Hornemann.

Det er bekendt nok, at Frederik III lønnede Hans Rostgaards tro Tjeneste under Svenskekrigen ved at skænke ham Jorderne til Krogerup, hvis Bygninger R. faa Aar i Forvejen havde erhvervet sig ved efter sin Svigerfaders Død 1657 at udkøbe sine Medarvinger. Mindre paaagtet, om end langt fra nyt, turde det være, at Kongen ogsaa paa anden Maade viste ham sin Paaskønnelse, idet der samme Dag, Skødet udfærdigedes, 28. Marts 1661, ved aabent Brev tillagdes ham og hans Hustru 300 Rdl. aarligt deres Livstid, at oppebære af Øresunds Told.*)

Kun to Aar nød han dog godt af denne kongelige Naadegave, saa magtede Toldkassen ikke længere Udbetalingen, skønt det i Brevet var bestemt, at den skulde udredes fremfor alle andre Assignationer.

Hvad saa Grunden har været, synes R. ikke i Kong Frederiks Dage at have været nogen paatrængende Kreditor.

*) Orig. v. Konceptskøde ⁵/₁₁ 1672. R. A.

Ikke engang det saa nærliggende, at søge Vederlag for sin Fordring i Jordegods, ses han at have prøvet, men derfor opgav han ikke Haabet om at faa sit Tilgodehavende. Som han selv flere Gange fremhæver, betalte han endog den betydelige Sum 240 Rdl. i Prinsessestyr af Benaadningen i sikker Tillid til, at det kongelige Tilsagn nok engang vilde blive opfyldt.

Med Christian V.s Tronbestigelse maa han have ment, at Øjeblikket til at gøre sin Fordring gældende var kommet. I alt Fald indgik han d. 22. September med en Ansøgning,*) der indledes med en udførlig Redegørelse for hans Deltagelse i den sidste Krigs Begivenheder. Meget udover, hvad der kendes fra Thuras Fremstilling af hans Liv og Levnet og fra det Brudstykke af hans Tegnebog, som N. M. Petersen i sin Tid offentliggjorde i «Dansk Magazin» (3. R. I. B. S. 259 ff.), indeholder den vel ikke, men den korrigerer dog disse Kilder paa et og andet Punkt, og den er tiltalende ved Skildringens Friskhed og Liv. Sammen med de andre nedenfor aftrykte Ansøgninger fra ham giver den et godt Billede af den djærve, noget hidsige Mand, der vel i Ærbødighed bøjer sig for Monarken, men dog, i Følelsen af sine Fortjenester og sine berettigede Krav, ikke er bange for at tage Bladet fra Munden, stundom vel ogsaa pukker en Smule lovligt stærkt paa,

*) Se de medfølgende Aktstykker Nr. I. Maaske staar dette Skridt i Forbindelse med, at han, Kongehusets tro Mand, netop paa den Tid kom Hoffet endnu nærmere end tidligere. Hans første Hustru var død 1668, og nu indgik han 1670 Ægteskab med Enken efter den tidligere Ridefoged paa Hørsholm, Katrine Asmusdatter Arendrup fra Flensborg, der efter sin første Mands Død i nogle Aar paa egen Haand havde bestyret Embedet. Dette har sikkert kun kunnet befæste ham i Sofie Amalies Gunst. Men ogsaa med det unge Hof stod han paa en saa venlig Fod, at Charlotte Amalie under sit Svangerskab besøgte hans højtfrugt-sommelige Hustru, sammenlignende, som Thura beretter, sig med Marie, hende med Elisabeth.

hvad han har udrettet. Han ender med at hævde, at den Naade, Kongen beviser mod ham, «vil foraarsage alle ærlige Tjenere et frit Mod baade i slig og andre Tilfæld i Nødstider at vove sig». Dersom det ikke behager Kongen, at han maa nyde Indvisning paa Penge, beder han, at han maa nyde nogle faa «Boliger», liggende ved hans Gaard.

Men blot at faa en, om nok saa retmæssig, ældre Fordring eller Benaadning taget i Betragtning, det maatte paa dette Tidspunkt, da man af al Magt arbejdede paa at faa Ligevægt i Finanserne og af den Grund efter stor Maalestok reducerede Embedsmændenes Lønninger, nærmest betragtes som en særlig Velvilje. Det er derfor højst rimeligt, at naar Kongen midt i Juni 1671 reskriberede Kammerkollegiet om at erklære sig paa R.s Ansøgning, saa hænger det sammen med, at han om Sommeren, som ovenfor omtalt, var kommen i personlig Berøring med Hoffet. Kammerets Erklæring, der er dateret 10. Oktober s. A., var ham i høj Grad gunstig. Det eragtede, under Henvisning dels til hans lange og tro Tjeneste til Hove (om hvilken se: P. Brock; Rosenborg I. S. 83 ff.), dels til, at han under Belejringen havde sat Liv og Formue paa Spil, at Ansøgningen noksom meriterede at komme i Betragtning, men da samtlige Indtægter vare forordnede til visse Brug, saa afgang det af Kongens Naade, hvorledes han i sin «billigmæssige» Ansøgning kunde blive hjulpen. Christian V.s Resolution var ogsaa imødekommende; den gav dog Haab: «I kan paa de tvende forordnede Betalings-terminer erindre om ham fremfor andre Benaadninger, saa kan han vel blive hjulpen.»

Efter dette henvendte Rostgaard sig til Viceskatmester Holger Vind med Ansøgning om at faa Indvisning et eller andet Sted, hvor han aarlig kunde hæve de 300 Rdl. Men Vind forklarede ham, at der var knap Tid paa rede Penge og befalede ham i Stedet at gøre andet Forslag til Betaling. Han vendte da tilbage til den Tanke, han

allerede i sin første Ansøgning havde fremsat, at tage Jordegods i Nærheden af sin Gaard til Vederlag for Pengene, og i en ny Ansøgning af 29. November udpegede han forskellige Smaagaarde og Huse i Byer i Krogerups Omegn, som han ønskede at faa istedetfor Halvdelen af Pengene. Han vilde have dette Gods til Hjælp ved Gaarden, der, som han oplyser, var noget besværlig at holde «med Gærder at lukke og andet». Kongen vilde der intet afgaa derved, da disse «Boliger» gjorde liden eller ingen Tyng. Det hele beløb sig efter hans Opgivelse til omtrent 50 Td. Hartk., der aarlig ikke svarede mer end henved 25—26 Rdl. Han beder sluttelig om, at det maa blive efterset, hvad der skyldes ham paa samme Benaadning og henstiller til Kongen, hvad han vil give ham derfor.

Ansøgningen sendtes af Viceskatmesteren til Erklæring af Amtmanden over Kronborg Amt, Generalmajor, Friherre Ejler Holck, og denne, der intet havde mod Overdragelsen at erindre, men tværtimod med Hensyn til Spørgsmaalet om Godsets Værdi for Kronen var ganske enig med Rostgaard, gjorde nu det Kunststykke, at han fik denne overtalt til, naar Sagen kunde gaa i Orden, da ikke alene at afstaa Benaadningen paa de 300 Rdl. aarlig, men ogsaa 4 velbesatte Gaarde ved Andvorskov, som han havde Skøde paa, og som tilsammen skyldte 40 Tdr. Hartk.

Holcks Erklæring*) er dateret d. 15. Decbr. 1671, og allerede fire Dage efter havde Kammerkollegiet sin Indstilling, der helt igennem støttede sig til Holcks Erklæring, færdig. Der lod sig jo intet indvende mod et saa fordelagtigt Tilbud, især da det viste sig endnu heldigere for Kronen end oprindeligt antaget, idet Godset, Rostgaard begærede, kun beløb sig til lidt over 47 Td. Hartk., og de 4 Gaarde ved Andvorskov til 39½ Td., saa at alt,

*) Trykt som Aktstykke Nr. II.

hvad Rostgaard fik for sin Benaadnings Afstaaelse, var mellem 7 og 8 Tdr. Hartk., og Kongen resolverede da ogsaa, med en hos ham hyppig tilbagevendende Formel: «Hermed er jeg nok tilfreds». Saa opsattes Skødet, og man skulde tro, at nu var alt i Orden, men der var endda langt til Enden. Der kom nemlig en Mand med en Slæde i Vejen i Skikkelse af Overhofmarskalk Hugo von Winterfeldt, Amtmand over Frederiksborg Amt. Paa en eller anden Maade var han kommen under Vejr med, hvad der var i Gære; og han, der havde den Opfattelse, at Kronen af Hensyn til det store Hoveri ikke taalte at miste flere Bønder i Nordsjælland, fik foreløbig det hele forpurret. Han maa have talt med Kongen derom og fremstillet ham Sagen fra sit Synspunkt, hvorefter han d. 24. Marts 1672, aabenbart med Christian V.s Minde, tilstillede Kammerkollegiet et Indlæg, i hvilket han gav en Oversigt over det Hoveri (Hoftyng og Rejser), der skulde gøres af Bønderne i Frederiksborg, Kronborg og Esrom Amter, af hvilke Bønder Kronen endnu havde 757 tilbage. Det er ikke for meget sagt, at Billedet er forfærdende. Man har vel forlængst vidst, at Hoveriet under Enevælden var den mest trykkende af alle Bøndernes Byrder, men alligevel stemmer det for Brystet her paa eet Brædt at se opregnet, hvad der Aaret rundt fordredes af disse, vel omtrent de mest betyngede Bønder i hele Landet. Alene den første Post, aarlig Lukning af nogle hundrede tusinde Favne Gærder, var jo et meget betydeligt Arbejde*) for de halvtottende hundrede Bønder, men desuden er der 21 til, af hvilke nok enkelte ikke kan antages at have medført Arbejde af stort Omfang, medens andre til Gengæld maa

*) Man har næppe altid Blik nok for, hvor haardt dette stadig tilbagevendende Arbejde, der var en Følge af Driftsmaaden, har hvilet paa Bønderne. Af øg til findes det i sidste Halvdel af det 17. Aarh. angivet som Grund til deres Ruin.

have slugt grumme megen Tid. Med fuld Ret siger Winterfeldt, at dersom der var end een Gang saa mange til forskrevne Arbejder, Rejser og Tynger, da kunde det ikke være for mange, hvorfor han hævder, at ingen kan undværes. Da Aktstykket har stor Interesse, fordi der findes saa faa af den Art samlede Oversigter over en Egns Hoveri, meddeles det nedenfor.*)

At Rostgaard ikke syntes om denne ukaldede Indblanding, kan ingen fortænke ham i, og paa en eller anden Maade har han vel ogsaa lagt sin Misfornøjelse for Dagen. Men ved Hove har man næppe heller været ganske tilfreds med den Vending, Sagen havde taget. I Slutningen af sit Indlæg havde Winterfeldt gjort Kammerkollegiet bekendt med, hvad Kongen Dagen før havde tilkendegivet ham, at der til kommende Høst skulde opstaldes 30 Hingstfoler «til» Frederiksborg. Nu gik der d. 10. Maj 1672 Ordre til Erik Krag og Sten Hondorff, der som Kommissarier skulde overlevere Kronborg Amt til Winterfeldt, at de tillige skulde begive sig til det Gods, Rostgaard havde begæret, for tilbørlig at granske og besigtige det saa og dets egentlige Omstændigheder grangivelig at forfare, om samme Gods foruden Stutteriets Ruin og Skade fra Amtet kan mistes, og d. 14. Maj fik Jørgen Bjelke og Hugo Lützow endvidere Ordre til at tiltræde Kommissionen.**)

Allerede d. 17. Maj afgav de deres Erklæring. Ligesom i Ordren Spørgsmaalet om Godsets Uundværlighed for Hoveriet i Almindelighed var skudt til Side, saaledes ytrer de sig ogsaa kun om, hvorvidt det uden Stutteriets Ruin eller Skade kunde mistes fra Amtet, men de siger herom, at dette kan de ikke censurere, da der intet nærmere er dem bekendt om Kongens Hensigter. Dog maa Erklæringen

*) Se Aktstykke Nr. III.

***) Rentekammerets Expeditions-Protokol Nr. 14, S. 53—54 og 58—59.

nærmest opfattes som gunstig for Rostgaard, idet de oplyser, at Bønderne aldrig enten har gjort eller kunnet gøre Hoveri til Esrom, eftersom de ligger to Mil derfra. Formentlig har Rostgaard selv været tilstede ved Forretningen, thi i sin næste Ansøgning,*) der er dateret Dagen efter, d. 18. Maj, viser han sig at være bekendt med Erklæringens Indhold og støtter sig til den. Tonen i Ansøgningen er helt igennem ikke uden en vis Bitterhed. Han gør opmærksom paa, at da han giver Vederlag for de 40 Td. Hartk., saa faar han i Virkeligheden kun $7\frac{1}{2}$ Td. Hartk., der efter Landtaxten er 300 Rdl. værd, for at afstaa sin Benaadning paa aarlig 300 Rdl., der, om Gud lader ham leve 30 Aar til, vil andrage (med Renter) over 16.500 Rdl. Han kan ikke indrømme, at Stutteriet skulde komme tilkort for det ringe Godsdes Skyld, eller at de andre Bønder derved skulde blive ruineret. Han har tidligere haft samme Gods til Pant for forstrakte Penge i Nødens Tid, og da besørgede de andre Bønder Arbejdet uden at besvære sig. Endelig hævder han, og det er det vigtigste ved Argumentationen, at disse Mennesker, der søger deres meste Næring ved Fiskeri i Stranden og ved Roskilde Fjord, og som kun har ringe Jordbrng, efter deres Stilling ikke kan gøre synderligt Hoveri. Det væsentligste, der hidtil har paahvilet dem, er at hugge Ved paa Kronborg og at holde rent paa Slottet, og det besørges nu af Soldater. I en skarp Efterskrift kommer Harmen for Alvor frem, og den vender sig da, som rimeligt kan være, med Winterfeldt. Havde denne været her, hedder det, da Rostgaard vovede Liv og Blod og alt det, han ejede, ja — det staar der virkelig — var af Fjenderne dømt til Stejle og Hjul for ærlig og tro Tjeneste mod Konge og Fædreland, da, formoder han, vilde Winterfeldt ikke misunde ham det, Kongen naadigst havde forundt

*) Se Aktstykke Nr. IV.

ham. Tilslidst bliver Tonen ligefrem truende og respektstridig: Det lod bedre, at Hs. Exc. talte for sligt end afværgede det. i Henseende, det Gud forbyde, om noget maatte i sin Tid igen paakomme.

Sagen bragtes foreløbig ved alt dette ikke sin Afgørelse nærmere. En ny Henvendelse til Viceskatmesteren om at faa anvist et Sted, hvor Benaadningspengene aarlig kunde hæves, førte kun til en Gentagelse af det gamle Svar, at Vind kendte intet saadant Sted. Saa indgik da Rostgaard et halvt Aar efter med en sidste Memorial*) om at faa det Gods, Kongen alt engang havde forundt ham, men for at Winterfeldt intet skulde have at besvære sig over, tilbød han at afstaa det bedste af Godset, det, der kunde regnes for Gaarde, kvittere al Benaadningsrestance, paa det Tidspunkt ialt c. 3000 Rdl., og desuden afstaa selve Benaadningen, naar han saa maatte faa det tilbageblivende af Godset. Iøvrigt henviser han til sine tidligere Ansøgninger og ender med at fremhæve, at den Naade, Kongen viser mod ham, vil give alle ærlige Karle et frit Mod at vove Livet, om noget paakom, det Gud forbyde.

Ogsaa her er et lille P. S., dog ikke saa skarpt som det forrige. Han bringer kun i Erindring, at han har betalt Prinsessestyr, 240 Rdl., af Benaadningen, i Haab om at nyde noget igen.

Faa Dage efter, d. 3. November, indgik Kammerkollegiet med Indstilling til Kongen. Det mindede om, hvad der tidligere var passeret i Sagen, og navnlig om, at kun Overhofmarskalkens Mellekomst havde hindret det allerede færdige Skøde i at faa kongelig Underskrift. Det gjorde Rede for det ny Tilbud, hvorefter det Gods, der nu fordredes, og som kun bestod af smaa Bol og Huse, vilde beløbe sig til henved 37 Td. Hartk., hvilket, naar

*) Se Aktstykke Nr. V.

Tønden regnedes til 50 Rdl., beløb sig til 1828 Rdl. 12 β. Paa Kammerets Henstilling, om dette kunde forundes Rostgaard, resolverede Kongen: Det er vel. D. 9. November underskrev han Expeditionsordren, men Skødet er, hvad der ikke er uden Sidestykke i de Tider, dateret allerede d. 5. D. 8. November gik der Ordre til Winterfeldt om at lade Godset afskrive i Jordebogen.*) De fire Gaarde i Antvorskov Amt blev der ved denne Lejlighed ikke Spørgsmaal om. Den fik Rostgaard dog Lov at beholde.

De Aktstykker, ovenstaaende Fremstilling hviler paa, og af hvilke de vigtigste ere aftrykte nedenfor, findes nu i Rigsarkivets 2. Afd.s Samling af Rentekammerets kgl. Skøder som Bilag til Konceptskøde 5. Novbr. 1672. Intet af dem har, saa vidt vides, tidligere været offentliggjort med Undtagelse af Rostgaards første Ansøgning, der er trykt i Dsk. Sml. 1. R. 4. B. S. 357 efter en paa enkelte Punkter ikke ganske nøjagtig Afskrift i et Indlæg til sjællandske Tegnelser 1671. Naar den medtages her, er det dels, fordi den daarligt kan undværes i Sammenhængen, dels fordi den trods sit interessante Indhold og sin tiltalende Fremstilling kun synes lidet paaagtet.

Endnu maa tilføjes, at helt ubenyttede have disse Arkivalier ikke været. C. E. Secher, der til sine forskellige Arbejder saa rigeligt har udnyttet Rigsarkivets 1. Afd.s «Topografiske Samling paa Papir», af hvilken Rentekammerets gamle Skøder i sin Tid var den værdifuldeste Bestandsdel, har øjensynligt haft dem for sig, baade da han skrev «Danmark i ældre og nyere Tid» (II. S. 38 fig.), og da han skildrede Krogerups Historie i «Danske Herregaarde»; men den Side af Sagen, der her er dvælet ved, har han kun flygtigt berørt og næppe nok det.

*) Rentekammerets Expeditionsprotokol Nr. 14, S. 131—32.

I.

^{22/0} 1670. *Ansøgning fra Hans Rostgaard.*

Stormegtigste høibaarne første, allernaadigste
arvvekoning och herre.

For eders kongl. mayt. hafver jeg underdanigst at an-
drage, hvorledis jeg i sidste kriegstieder och beleiring
giorde adskillige ser tienneste, hvor jeg efter min skyldig-
hed yderlig vofvede mit lif, skaffet och dend første kundskab
indtil dend sal. høiloffig herre och konge omb fiendernis
tilstand, hvilket jeg ideligen continuierede, som icke paa-
tvilles eders kongl. mayt. med mere jo naadigst erinderer;
disligeste i allerhaardeste beleiring alle tieder frembskaffet
med min folk af vildt och andet adskilligt ferskt, hvad
jeg underdanigst kunde tilveiebringe til dend sal. herris
køcken, saa jeg och min hustrue hafver baaren mangan
tung byrde til stranden. I lige maader loed jeg hans mayt.
och viede, der dend hollandske flode var i søen ved Helle-
land, saa och der floden komb paa hin side Cronborg at
liege, gaf jeg och hans mayt. det strax om natten tilkiende
ved min skrifvelse, och becomb igien ved mine folk hans
mayt. bref til Opdamb, saa och it bref fra riegens admiral
Bielck; och strax jeg fik samme brevve, begaf jeg mig om
natten firre mil fra min gaard ved Helene kielde, hvor jeg
laae en dag ofver imellum tvende høie bierge, eftersom
førsten von Homburgs regimente stoed langs ud med
stranden fra Cronneborg och op til Gillelei, af frøcht for
di Hollender, at di skulle kaste folk i land. Anden nat
komb jeg med største lifsfare ud paa en liden baaed til
Opdamb och hannem leverede min allernaadigste herris
bref, som glede sig, at hand hørte och fornamb indnu, at
hans mayt. var ved macht; och eftersom hand hafde nu
bekommet ordre, yndskede hand, at vinden ville blifve
goed, befoel saa capteinen at skulle lade mig henføre til

statholder Gabel, som var med i floden, imidlertid hand skref til hans mayt. Der jeg da igien roede fra floden med Opdams och hr. stholders Gabels bref om natten och ald tilstanden hafde referede, hvor tilstoed i Kiøbenhafn, var vinden mig gandske imod, och var en stor storm af nørvest och hel mørk, saa jeg, saa sandt gud skal hielpe mig, aldrig hafvede troet at skulle kommet lefvende til lande; och formedelst modvind och storm kunde jeg icke naae dend sted, som jeg roede ud fra, mens begaf mig med stor farre til land imellum tvende ryttervachter, eftersom jeg umueligt lenger med dend liden baaed kunde holde søen, och var guds underlig verk, at jeg icke blef paa-greben. Och strax efter at jeg var kommen i land i dagningen, fik Opdamb goed vind och gik til seils och gjorde en sterk fechtning med di Svenske. Anden natten derefter begaf jeg mig med Opdams och stholders Gabels bref til Kiøbenhafn och lefverede hans mayt. dennem, indog di var ankommen til hans mayt. førind jeg, och gjorde jeg underdanigst saa relation omb alt, hvad mig vitterligt var omb di Svenske, begaf mig saa tilbage igien, hvor jeg siden som tilforn continiverede med goede kundskaber; och der de Svenske fik i sinde at ville storme, loed jeg hans mayt. viede ald dieris forrethavvende, skicked och dend sal. herre modellerne af adskilligt, som di ville bruge til stormen, och bad, at hans mayt. ville naadigst behage och lade verke grafvene viederre omb byen; och der det nu endelig skulle angaae, skref jeg dend salig herre och koning til, hvad nat di ville storme, och hvilke poester di ville gaa an paa, skref och, hvad tegen di ville førre; hvorom at blifve vel informerit jeg gjorde mangan besverlige reisse til leiren, ja blef udpløndret og afdragen. Mens da det verk omb Cronneborg blef dend salig herre forrebragt, och udskickede cammerjunker Trolle, som gaf mig underdanigst hans mayts. villie omb sligt tilkiende och bad mig at gjørre min flied at skaffe dend engelsk oberst til

hannem, saa vel h. Hendrik i Birkerøed, hvor han blef accorderit med obersten ved min gaard i skoufven, hand at tienne hans mayt. och at skaffe 300 engelske folk, som laae i Helsingør. Dagen derefter reiste cammerjunker Trolle med mig til Helsingør och var forkled som min tienner (dend tied), och der talte med Sten Winkel omb det samme, och da tilsagede hand obersten at skulle med første bud bekomme 500 ducater, och Sten Winkel 100 ducater. Samme tied fulde jeg Trolle op och omkring slotted och besaae al ting, toeg hannem saa hiemb med mig igien, hvor han blef paa nogle dage, indtil vinden och leiligheden føiede sig, at hand kunde komme op igien til Kiøbenhafn; skicket saa strax heneder til mig ved min folk forskrefne ducater. Siden nogle dage derefter komb fremb med mine folk capteinleutenant Sigiller*), en fendrik och 3 fyrverper, hvorunder David Hess**), støkcaptain, var, som er nu her i castellen; hvilke folk jeg i stor farre och dølsmaal hafde alle paa nogle dage paa min gaard, mens siden maatte se, hvor jeg kunde faae dennem hen i Helsingør hos fortroede venner; lefverede saa ofversten saa vel och Sten Winkel alle forskrefne ducater udi capteinleutenants och fendrickens nerverelse i Mickel Hansens hus; saa begerede jeg af obersten, at hans søn maatte følge med mig til min gaard, saa ville jeg skaffe hannem til hans mayt, hvilke skulle være it pant och forsikring, at

*) Gregorius Ziegler, f. i Pommern, var 1663 Kaptltn. i Kongens I ivregiment og Kommandør for Livkomp.; athentede 1663 Leonora Christina i Dover; 1665 Kapt., 1678 Major, ⁶/₁ 1683 Oberstltn. og Kommandant i Krempe, ⁶/₁₁ 1697 Vicekommandant i Glückstadt, † 1700.

**) David Hess som Tjener hos Frederik III indsat i Fyrværkerkamret, ⁶/₅ 1657 Stykjunker, fangen ved Fredericia, ²⁴/₈ 58 Stykfændrik, saaret paa Kbhvns Vold, Ltn. fra ¹⁰/₈ 58, efter Krigen i Nyborg, ²²/₄ 68 Kapt. i Kbhvn., senere i Kastellet, 1678 Major, 1683 el. 84 Oberstltn., † 1691. (Disse Oplysninger skyldes velvillig Meddelelse af Hr. Jægermester C. E. A. Schøller.)

obersten skulle mene det oprichtig. Siden derefter erindret jeg ideligen baade obersten, saa och Sten Winkel, at di ville gjøre efter dieris plicht. Imidlertid blef det ved en studenter ved navn Gregers Hansen obenbaret; saa maatte jeg i hast med stor perickel skaffe forskrefne hans mayts. folk tilbage igien, ti jeg vieste mig da ingen time sicker paa lifvet, och dersom di hafvede da faaet samme mine bedrifter med mangfoldig mere, jeg gjorde mod dennem, at viede, da hafvede jeg faaet strax dend forsmedeligste døed, di kunde hafve optenkt, anseende jeg gaf di fornemmeste, som skulle haft dermed at bestille, 1200 rixdaler, hvorforre jeg tenkte, hvorledis jeg kunde rede livvit; och da Sten Winkel och en del andre blef paagreben, tog jeg afsked med min hustrue och sagede hinde min anslag, satte mig saa paa min hest och red en mil veis fra min gaard, skød der hesten ihiel ved en stor morads, gik saa dend nat til stranden, och samme nat komb jeg med største farre forbi dend svenske flodde til Kiøbenhafn, gaf saa hans mayt. forskrefne tilkiende, blef saa i landsdommer Jens Lassens hus udi et cammers stille udi ellefve maaneder, og var faa, enten svenske eller danske, som vieste, at jeg var i lifve. Hvad jeg sampt min fattig hustrue udstoed for och efter dend tied, jeg saaledis maatte fly fra hender, det er dend allerhøieste gud bevist, och derforuden satte os i stor vitløftighed och gields besvering; er mig och umueligt, at jeg underdanigst kand her optegne alt, hvad jeg hafver gjort imod di svenske i dend onde tied, som er mange høi och nidrige vel bevist, det er alt min plicht och skyldighed, och ynsker al tid, at det maa gaa min siel, saasom jeg hafver ment och mener min allernaadigste herre och konge och det kongl. arfvehus; och ombindskiønt hans mayt. mig for saadant intet var skyldig, efterdi jeg underdanigst erkiender saadant och mere, omb jeg viederre kunde gjort, saa hafver dog den sal. høiloffig herre af kongelig mildhed och naade naadigst bevilget mig

och min hustrue, at vi skulle aarlig niude i vorris listied, eftersom det var en ser tienneste, 300 rixdaler, och samme penge at annamme i Helsingørs told, hvilken dend sal. herris order och benaading i nogle aar er forholden. Falder nu derfor til eders kongl. mayt. min allerunderdanigste bøn och begiering, at eders kongl. mayt. baade for langsommelig tienneste fra min ungdom op, saa och for ser beviste tieneste naadigst ville behage, at jeg maatte nyde, hvis eders mayts. her. fader, dend salig høilofflig herre och koning, af naade mig hafver forundt, nemblig di 300 rldr., och jeg dennem maatte bekomme paa et vesse sted, anseende jeg och hafver verrit saa forsikret efter dend sal. herris visse tilsagen paa samme benaadningspenge, saa jeg hafver betalt deraf princessindestyr 240 rixdr.; derimod ei nõt mere ind di 2 første aar, eftersom indkombsten paa det sted icke kunde tilstrecke. Dend naade, eders kongl. mayt. bevisser imod mig, foraarsager alle erlige tienner it frit moed, baade i slig och andre tilfald i nødstieder at vofve sig, och dersom det icke behager eders kongl. mayt., at jeg maa nyde indvisning paa penge, jeg da maatte nyde nogle faa bolliger ligende ved min gaard, som icke kand verre eders mayt. til nogen skade eller afbrek.

Gud lade eders kongl. mayt. fredsommelige och lenge lefve, det ønsker

eders kongl. mayts.

Actum Kiøbenhavn
d. 22. Sept. a^o 1670.

allerunderdanigste
troeplichtskyldigste
tienner
Hans Rostgaard.

II.

¹⁵/₁₂ 1671. *Erklæring fra Amtmanden over Kronborg Amt, Ejler Holck.*

Dette er min allerunderdanigste erklering.

Optegnede smaa gaarder och boliger er mig noksom bekient, och er di, som der paa boer, mesten nogle

fattige strandfiskere, och formedelst den ringe jord och brug di hafver, da hafver di giort liden eller ingen tønge til Cronborig, hvorføre di noksom kand mestis, om det saa behager hans kongl. mayt., i synderlighed efterdi Hans Rostgaard foregifver, at formedelst dend besverlige gaards vedligeholdelse, hand paa boer, da saafrembt hand maae bekomme opteignede gods til eiendomb, hannem til it hielp ved samme gaard, da hafver jeg ofvertalt ham, at hand vil afstaa fire vel besat eiendombs gaarder, liggendis ved Anderskuof, som skal skylde 40 tdr. hartkoren, som hand hafver skiødde paa, och at hand saa maae bekomme det andet goeds for benaadingens afstaaelse, ved hvilken hans underdanigst forslag hans kongl. mayt. vinder och icke taber, i ded hand da bør at lefvere fra sig samme kongl. benaading paa de 300 rdl., hand aarligen skulle hafve sin listid. Dette at verre min underdanigst sandferdig erklering bekiender jeg med min eggen haand.

Kiøbenhafn, d. 15. Decb. a^o 1671.

Eiller, friherre af Holck.

III.

²⁴/₈ 1672. *Erklæring fra Amtmanden over Frederiksborg Amt, Overhofmarskalk Hugo v. Winterfeldt.*

Udi Frideriksborg, Cronneborg och Esserumb ambter er endnu, som nogenledis kand giøre hoftønge och icke er udlagt til ryttergaarde, eiendomb eller pantsette, 757 bønder och gaarde; samme 757 bønder skal giøre efterskrefne hoftønge og reiser.

1. Gierder omkring Storre Dyrhafve, Lille Dyrhafve, Faurholm, Ladegaardismarker, Rønnevang, Ebbelholtsvang, Toukiøbsvang, Blegdambsvang, Stenholtsvang, Holstervang, Nyefoellevang, Prestevang, Hestehaufven, Urtehafverne, Ebbekiøbsvange och Jegersborg Dyrhafve; och ved Esserum

7 vanger, som kongl. mayts. hopper gaar udi, foruden Snefremark, Pandehafve, Rishaufve, Sodemark, Eskeshofsvang, Mellumvang och Biørnskoufsvang, Teilstrupsvang, Eggebeksvang. Hvilke dyrhafver och vange nogle er 3 miele, 2 mielle, 1 miel, och der omtrent, saa det er nogle hundrede tusinde faufne gierder, di der omkring aarligen skal lucke, formedelst høieste bemelte hans kongl. mayts. foler der udi skal gaae, och eng, som der udi skal slaes.

2. Derforuden 350 tdr. rug, biug och hafre at saae til Esserum.

3. Saa och naar gud allermechtigste gifver grøeden, da hafver di at høste unger 3000 les høe udi Stenholtsvang, Lille Dyrhafve, Holstervang, Hestehafven, Tranne-moesen, Rønnevang, Ebbelholtsvang, Bleghusvang, Strøedamb, 3 Faurholm Ladegaardsmarker; och ved Cronneborg och Esserum, Pandehafve, Rishafve, Soedemark, Eskeskofsvang, Mellumvang, Biørnskoufsvang, Teielstrupsvang och Eggebeksvang.

4. Fiskmesteren ved Fridriksborg hafver altid ved fiskeried paa Arresøe 2 sogners bønder at drage vaad och fisk at agge paa søen, och it sognen ved Nødeboe søe, saa och til at fiske gieder it sognens bønder; och fiskmesteren ved Cronneborg hafver stedse it sognens bønder ved fiskeried; hvilke bønder, som dertil skal arbeide och kiørre, som melt er, hafver stoer besverring och kand ingen anden reiser eller hoftønge giøre uden loedskifte.

5. Derforuden skal samme fiskmestere hafve en voegen hver dag aaret igienem, som skal førre fisk til kongl. mayts. hofstat.

6. Naar dammene skal forferdiges, som stedse behøfves, da skal bønderne derved arbeide med hester och vogne, och tømmer dertil hugge og førre.

7. Reiser at kiøre med kongl. mayts. tienner imellum Fridriksborg och Kiøbenhafn, eller naar noget blifver befallet at forrette, eller skal førres derimellem.

8. Materialier at hente och føere til Fridriksborg och Esserumb, naar noget skal bygges eller repareris, som aarligen behøfves.

9. Och naar noget skal arbeides, dae skal bønderne verre hoes handverksfolkene, saa mange, som di behøfver.

10. Heste och foeller at optage udi Storre Diurhafve och vangene och trecke fra Fridriksborg til Kiøbenhafn, Roeskyldede och andre steder, hvor det blifver befallet.

11. Koren at førre fra Fridriksborg och Esserum til Kiøbenhafn och Helsingøer.

12. Jagttøi at førre fra it sted til it andet, hvor det blifver befallet, saa och vilt at førre til kongl. mayts. hofstat; i lige maader ved jagten at opvarte, och saasom nogen bønder til jegergaard ligger, hvilke intet andet gjør, end som oberjegermester dennem lader befale, som hand ochsaa for dette reglement hafver haft.

13. Aarligen 2000 les ved til kongl. mayts. hofholdings fornødenhed paa Fridriksborg di kongel. betienter och dend kongl. friskoelle samme steds, som hafver fri ildebrand, at hugge och indføre.

14. Til Cronneborg festning aarligen 2000 les ved at huge och indagge.

15. Eg og bøig at førre til Hiulgaarden.

16. Och saasom hans kongl. mayt. endeligen denne tilkommendis høst ville lade gjøre en anfang om nogen foler til Fridriksborg at opstalde, saa behøfves nødvendig, at der blifver arbeidet paa nogen vintersed ochsaa til for-aaret, at man da alle hande ruefoeder for samme foler kand hafve.

17. Udi slottens smidde at arbeide, naar nogit arbeit i hast skal forferdiges.

18. Udi urtehafverne at arbeide.

19. Koel at brende og førre til slotted.

20. Konge- och landeveie och broer at holde vedlige.

21. Och ellers hvis tied efter anden blifver befallet at giøre och forrettis, som bønderne behøfvig til.

22. Saa och naar hans kongl. mayt. med hofstatten ankommer, hvis reiser dae forrefalder.

Heraf er at se, at dersom der end engang saa mange bønder var til forskrefne arbeid, reiser og tønge, da kunde det icke verre for mange, mens giordes fornøden, saafrembt di icke skulle ødelegges; altsaa er at se, at ingen derfra kunde mistes, hvilket jeg i tiede ville gifve tilkiende, hans kongl. mayts. skade och bøndernis ruin at afverge. Ofver dette hafver hans kongl. mayt. igaar mig allernaadigst befalet det kongl. skatkammer at formelde, at endnu paa tilkommendis høest, som oben er ømrørt, 30 hingstfoler til Fridriksborg skal opstalles, derfor umueligt at nogen bønderne af de for specificerte fra amterne kand mistes, mens meget mere vere bemøet fremdellis nogen flere dertil at legge.

Winterfeldt.

Kiøbenhafn d. 24. Marts
anno 1672.

IV.

^{18/6} 1672. Fornyet Ansøgning fra Hans Rostgaard.

Stormechtigste høiborne arfvekonig och herre.

For eders kongl. mayt. hafver jeg i ald underdanighed at forredrage, anlangende hvad eders kongl. mayt. vinder ved ded mig allernaadigst bevilgende $7\frac{1}{2}$ tønner hartkorn, som liger ved min gaard, foruden de 40 tønner, som jeg gifver andet goeds for udi Anderskov ampt, hvilke $7\frac{1}{2}$ tønner bedrager efter landtaxten 300 rdlr. Derimod afstaar jeg 300 rdlr. aarlig benaadnig, som er mig forondt for ser giorde tienniste i haareste nødstid min lifstied, som kand beløbe, om vor herre beskierer mig helbred och lifvet udi 30 aar, ofver sexten tusinde femb hundrede rixdaler; och er at achte, dersom jeg ickun nu lefvede it aar, da kunde

forskrefne $7\frac{1}{2}$ tønder hartkorn ei høire opløbe til capital at regne, indsom it eniste aars benaading, och i saa maader ald dend tid, jeg kunde lefve, de øfrige benaadede 300 rixdrl. gandske afstaar; saa det er nok øiensunlig at se, hans kongl. mayt. herved icke alleniste ingen skade tilføies, mens mange tusinde dalers gaufn. Och at hans kongl. mayts. stuteri for ded ringe goeds skyld skulle komme tilkort, eller och at di andre bønder skulle blifve roinert, verre langt fra; ti jeg hafver haft samme goeds tilforn for forstrachte penge i nødens tied, och da hafver di andre locht di ringe gierder och tønge og ingen besvering giort, hvilke icke heller er indnu sked, icke heller sker, och efter at di blef mig naadigst forondt, hafver di andre bønder alt skieft och delt gierderne och dennem forferdiget uden nogen besvering eller klage i nogen maader; och alt skønt eders mayt. hafver allernaadigst behaget och taget stuteriet fra Anderskov, saa er och for dis skyld ald Cronneborg birk lagt til stuteriet, och dersom alle sogners bønder, som er indnu beholden paa Friedriksborg och Cronborg ampter, maa kon nu verre och blifve til samme brug, da kand det aldellis intet verre dennem til forted, det jeg begierer, anseende det er nogen ringe boeliger och husse, och di mesten søger dieris nering af stranden, baade her hoes dennem sielf och ved Roeskild, det di forordnede kongl. commissarier er nok bevist och hafver det saaledis befunden; saa det maatte verre slig bønder, at di kunde nere dennem af landet och icke tage dieris nering saa vit och langt borte af stranden, och for dieris ringe brueg, da dend største tønge, di hafver giort tilforn, var at hoge ved paa Cronneborg och at holde rent paa slottit, hvilket alt giøris nu af soldaterne; och hafver di saa ringe aufling och biering, at di fleste icke kand holde 2 kiør och 2 hester, saa det ville falde dennem alt for tungt at førre fra østerstrand af, som di boer, och til Esserumb at giørre tønge herefter. Ja hans mayt. hafver indnu, gud ske lof, bønder

nok, som kand gjøre dend tønge ved stuteriet och andet, som behøfvig i atskillige maader, i sønderlighed efterdi de forskaanis for mange poester ved festningen Cronborg, saa och for ladegaarden for Helsingør; och dersom jeg icke var forsikret paa, at eders kongl. mayt. kunde afstaa samme boeliger uden stuteriet och anden tønngis forhindringer och skade, da verre langt fra, jeg skulle understaa mig och begerit dennem. Beder derforre paa det allerunderdanigste, at efterdi eders kongl. mayt. hafver allernaadigst forondt mig det for benaadingens afstaaelse och det goeds, jeg hafver ved Anderskov, at jeg det indnu maatte niude och beholde. Herpaa forventis it naadig svar.

Actum Kraagerup d 18. Mai
1672.

Eders kongl. mayts.
allerunderdanigste
troe plichtskyldige
tiennere

Hans Rostgaard.

P. S. Jeg er forsikret paa, at dersom hans exel. hr. obermarskalk hafde verrit her i haareste nødstid, da jeg yderlig vofvede mit lif och blod och alt det, jeg eide, ja var af fienderne dømbt til steil och hiul for troe och erlig tienneste, jeg beviste imod min allernaadigste herre och konge och federneland, da formodis hans exel. icke skulle misonde mig det, min allernaadigste arfvekonge och herre hafver foront mig; ja det loed bedre, at hans exel. talte for sligt ind afverget, i henseende, det gud forbyde, omb noget maatte i sin tid igien paakomme.

V.

^{31/10} 1672. *Sidste Ansøgning fra Hans Rostgaard.*

Allerunderdanigst memorial
til min allernaadigste herre
och arfvekonig.

Eftersom eders kongl. mayt. hafver allernaadigst for nogen tid siden confirmert min benaading, som den sallig

høiloffig herre mig for ser gjorde tienniste i haareste nøds-
tid gifvet hafver, nemblig 300 rdlr. aarlig at nyde, och
som jeg hafver begeret af hr. skatmester nu som før at
ville gifve mig anvisning, hvor jeg samme benaadings
penge kunde aarlig nyde, da svares mig, hand ved ingen
steds at anvise mig, — da som jeg helst hafde penge —,
som jeg dog maa forneme icke sker, och at jeg dog i nogen
maader kunde nyde noget for samme benaadning, och som
jeg hafver en møget besverlig gaard at holde vedlige, da
begieres endnu som før nogle af di smaa bolliger och
husse, liggende icke vit fra mig, for samme benaadning —
det eders kongl. mayt. allernaadigst tilforn bevilget hafver
— hvorpaa skøden blef opsat. Mens imod forhaabning
maat forneme, at hans excel. hr. oberhofmarskalk gjorde
herudi forhindring med forregifvende, det var hans mayts.
studerer til hinder och di andre bønder til ruin, hvilket vere
langt fra, om det saa vor, jeg dennem skulle begiere. Mens
paa det hans excel. icke skal hafve herefter at besverge
sig, da ombskønt eders kongl. mayt. mig det optegnede
gods efter opsatte skøde hafver naadigst foront, da vil jeg
frastaa det beste, der er iblant, som kand regnes for
gaarder, nemblig Borop, Kidstrop, Glarborg, och derforuden
vil jeg quitere ald benaadings restans, som kand vere 3000
rdlr., och at jeg saa maa bekomme for benaadings afstaaelse
di andre smaa bolliger och husse, som findis i skøden
indført, som formedelst dieris ringe brug nerer dennom
mere af stranden ind af landet; och den tønge, di hafver
giort tilforn, hafver veret at hogge ved paa Cronborg och
holde rent, hvilket nu gioris af soldaaterne, eftersom slottet
er separert fra amtet; och at det saaledis findis i ald
sandhed, da hafver di forordnede kongl. commissarier veret
paa aastederne och det saaledes befunden, saa di bolliger,
jeg nu begerer, er icke mueligt at kand giøre tønge til
Esseromb, eftersom det er for vit fra liggende; mens mig
kunde di vere til et hielp at locke di mangfoldige gierder;

samme bolliger hafver jeg haft tilforn i pant for forstrakte penge i beleiringstider, och da gjorde di ingen tønge, som blef dog gjort dennom foruden. Ved denne benaadings afstaaelse och min underdanigste begiering vinder eders mayt. mange tusende dlr., hvilket kand videre ses i mine forrige indgifvende memorialler; den naade, eders kongl. mayt. beviser imod mig herudi, gifver alle erlige karle it frit mod at voge lifvit, om noget paakomb, det gud forbyder; forventende it naadige svar fra eders mayt. enten at motte bekomme penge eller och det begerede gods.

Eders kongl. mayts
 allerunderdanigste
 tro plichtskyldigste
 tiennere

Hans Rostgaard.

Kiøbenhafn d. 31. Octobr.
 anno 1672.

P. S.

Jeg hafver gifvet princessindestyr af samme benaadning — 240 rdlr, i den allerunderdanigste forhaabning at nyde noget igen efter hans mayts. høie benaadning.
